

Δημόσια, Ιδιωτική ή Κοινωνική Οικονομία

Του Δημ. Μιχαηλίδη

Σφοδρή επίθεση δέχεται κάθε προσπάθεια των πολιτών να συμμετέχουν στην συνδιαμόρφωση των όρων διατροφής, εργασίας, μόρφωσης και συμμετοχής στα κοινά στη χώρα μας, ενώ σε όλον τον κόσμο γίνονται συγκλονιστικές αλλαγές, υπέρ του τρίτου τομέα της οικονομίας και υπέρ του συνεργατισμού, όπως επισημάνθηκε και το 2012, που ήταν, μετά από διακήρυξη του ΟΗΕ, το Παγκόσμιο Έτος των Συνεταιρισμών.

Οι υποστηρικτές της δημόσιας οικονομίας προσπαθούν να τα υπαγάγουν ΟΛΑ στη δημόσια σφαίρα ελέγχου, δημιουργώντας μια αυτοτροφοδοτούμενη ηγετική τάξη που διοικεί και διαχειρίζεται όλους και όλα εξ ονόματος τάχα των πολιτών, αλλά, από όσα αντιλαμβανόμαστε, όσα γίνονται αφορούν τη διατήρησή τους στην «εξουσία» και την νομή της. Από τους δημόσιους υπαλλήλους, που δεν υπέστησαν ανάλογη πίεση από την ελληνική κρίση, παρά το ότι η ελληνική κρίση οφειλόταν ακριβώς και μόνο στον δημόσιο τομέα, έως τους ανώτατους κρατικούς λειτουργούς, όπως π.χ. οι βουλευτές που δεν μειώθηκε ακόμα ο αριθμός τους, παρά το γεγονός ότι η διοίκηση αποκεντρώθηκε, εκλέγοντας «μικρούς πρωθυπουργούς»-περιφερειάρχες και παρά το ότι απέκτησαν στοιχεία αυτάρκειας οι νέοι καλλικρατικοί δήμοι, και τους δικαστικούς λειτουργούς, που φαίνεται να θεωρούν ότι η κρίση δεν μπορεί να τους αγγίζει οικονομικά.

Οι ιδιώτες επιχειρηματίες (τραπεζίτες, βιομήχανοι, ιδιοκτήτες Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, εφοπλιστές κλπ.) κατορθώνουν μέχρι σήμερα να κερδίζουν ότι μπορούν παραπάνω σε χρήματα, να μην πληρώνουν ανάλογους φόρους (offshore, πλοιοκτήτες, μείωση ΦΠΑ τουρισμού, επιδοτούμενη απασχόληση κλπ.) και αν κάτι πάει στραβά και προκύψουν ζημιές, τότε να τα πληρώνει το κράτος (δηλαδή οι πολίτες). Κύριο εργαλείο τους ο «τεχνητά» εξευγενισμένος ανταγωνισμός, ο ατομισμός, ο πρωταθλητισμός και η κατηγοριοποίηση, πάντα με «θρησκευτική» υποταγή σε μια κάποια «ιεραρχία». Τώρα τελευταία, σε μια κοινωνία που κομμάτια της άρχισαν να αντιδρούν και να αγανακτούν με τις «ανάρμοστες τεχνικές» της οικονομίας της αγοράς, άρχισε να παρουσιάζεται ως μια εξαιρετική δραστηριότητα η επονομαζόμενη «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη». Πρόκειται για προπέτασμα ωραιοποίησης σε κάτι, που εξ ορισμού φαίνεται ότι δεν εστιάζεται στον άνθρωπο και στην κοινωνική ευθύνη.

Η Κοινωνική Οικονομία, προϋποθέτει, όχι απλά ύπαρξη, αλλά λειτουργία μιας κοινωνίας. Και η κοινωνία έχει ηθική, διότι ηθική είναι οι κανόνες ζωής και συμπεριφοράς για να επιβιώσει μια κοινωνία. Και η κάθε κοινωνία είναι διαφορετική, και έχει διαφορετικές απαιτήσεις για να επιβιώσει. Μόνο στην Κοινωνική Οικονομία μπορεί να συναντήσεις, ως προαπαιτούμενα των δομών της, την αυτόνομη οργάνωση ανθρώπων, τα οποία συνδέονται εθελοντικά για να εξυπηρετήσουν τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες τους μέσω της συμμετοχής και του δημοκρατικού ελέγχου. Και δήμο δεν αποτελούν τα «ποσοστά» αλλά οι άνθρωποι, «έναν άνθρωπος=μια ψήφος».

Μόνο στην Κοινωνική Οικονομία επιβάλλεται ότι οι δομές της πρέπει να βασίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτεθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της δικαιοσύνης και της αλληλεγγύης. Μόνο στην Κοινωνική Οικονομία πρέπει τα μέλη των δομών της να πιστεύουν στις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της ειλικρίνειας, της κοινωνικής ευθύνης και της μέριμνας για τους άλλους. Μόνο η Κοινωνική Οικονομία στηρίζεται σε αρχές όπως οι συνεταιρισμοί, οι οποίοι διέπονται από τις επτά συνεταιριστικές αρχές, οι οποίες είναι: 1. Εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή, 2. Δημοκρατικός έλεγχος από τα μέλη, 3. Οικονομική συμμετοχή των μελών, 4. Αυτονομία και ανεξαρτησία, 5. Εκπαίδευση-Κατάρτιση-Πληροφόρηση όλων των μελών, 6. Συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών και 7. Ενδιαφέρον για την Κοινότητα.

Μόνο η Κοινωνική Οικονομία υποδεικνύει ως βασικότερους άξονες των δομών της κοινωνικής πολιτικής, με την ευρύτερη έννοια, την αύξηση του εθνικού προϊόντος, την αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου, την τοπική ανάπτυξη και την προώθηση προγραμμάτων κοινωνικού χαρακτήρα.

Ίσως να μην επιτυγχάνονται όλοι οι στόχοι από τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις και μερικά

προαπαιτούμενα να πληρούνται μερικώς, άλλα είναι ξεκάθαρα δομές προσανατολισμένες στον άνθρωπο και την κοινωνία και δεν αποβλέπουν στα χρηματικά κέρδη αλλά στο γενικότερο όφελος των μελών, σε αντιδιαστολή με την συντριπτική πλειοψηφία των δομών της οικονομίας της αγοράς, που θεωρούν ύψιστο (και μοναδικό?) σκοπό τους την απόδοση κέρδους στο κεφάλαιο.

Η Φινλανδία αντιμετώπισε μεγάλη κρίση (μετά την περεστρόϊκα στην τότε ΕΣΣΔ) και η ανεργία της έφθασε στο αστρονομικό 22% ... Το αντιμετώπισε με τη δημιουργία 1600 Συνεργατικών δομών μέσα σε ένα χρόνο, και σήμερα η Φινλανδία ευημερεί. Οι περιοχές της Ανατολικής Γερμανίας μετά την συνένωση της Γερμανίας αντιμετώπισαν καταστροφική ανεργία και την αντιμετώπισαν με τη δημιουργία 400 συνεταιρισμών εργασίας μέσα σε ένα χρόνο, με αποτέλεσμα η σημερινή Γερμανία να «κουνά το δάκτυλο» για οικονομικά θέματα σε όλα τα κράτη της ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας-ILO, μετά την παγκόσμια χρηματο-τραπεζική κρίση του 2008, μελέτησε τη δημιουργηθείσα κατάσταση και επεσήμανε ότι όσα κράτη είχαν αναπτυγμένη Κοινωνική Οικονομία (Συνεταιρισμούς, Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, Ηθικές Τράπεζες, Ταμεία Αλληλοβοήθειας στην Υγεία, Κοινωνικά Υποστηριζόμενη Γεωργία, Κοινοφελείς Εταιρείες κλπ.) επέδειξαν αυξημένη ανθεκτικότητα. Έτσι ξεκίνησε μια συντονισμένη, σε παγκόσμιο επίπεδο προσπάθεια υποστήριξης του συνεργατισμού από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και βέβαια και από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με κορύφωση το 2012, που χαρακτηρίστηκε από τον ΟΗΕ Παγκόσμιο Έτος των Συνεταιρισμών. Η Ελλάδα δεν έχει κάποιον συνεταιριστικό οργανισμό (ούτε την ΠΑΣΕΓΕΣ) που να είναι μέλος της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ICA-International Co-operative Alliance).

Το 2011 η Ελληνική Βουλή ψήφισε τον νόμο 4019, ως ένα δυνατό εργαλείο για την υποστήριξη της απασχόλησης και οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις-ΚοινΣΕπ ξεκίνησαν. Η πρώτη ΚοινΣΕπ ήταν η ΚοινΣΕπ ΠΙΕΡΙΩΝ ΜΟΥΣΕΣ στην Κατερίνη. Λίγο μετά δημιουργήθηκε η ΚοινΣΕπ ΜΑΙΝΑΛΟ στην Αρκαδία. Η ΚοινΣΕπ ΓΑΛΗΝΟΣ στην Καβάλα σήμερα διατηρεί το Δημοτικό Ιατρείο. Η ΚοινΣΕπ ΜΥΓΔΟΝΙΑ καλλιεργεί, μεταποιεί και προσφέρει τελικά προϊόντα (σαπούνια, βοτανόλαδα κλπ.) στον Λαγκαδά Θεσσαλονίκης. Η ΚοινΣΕπ VictoryFarm στην Θεσσαλονίκη ασχολείται με καινοτόμες καλλιέργειες για την αξιοποίηση μεγάλων περιοχών. Η ΚοινΣΕπ GreenWays οργανώνει και προσφέρει ειδικές μορφές τουρισμού (κυρίως με ποδήλατα). Η ΚοινΣΕπ ΜΕΡΙΜΝΑ ΥΓΕΙΑΣ στο Φίλυρο Θεσσαλονίκης δραστηριοποιείται στο χώρο των ψυχικά ασθενών. Η ΚοινΣΕπ ΕΥΖΕΙΝ από τον Βαθύλακο Θεσσαλονίκης είναι συνεταιρισμός τεχνιτών εξειδικευμένος σε ενεργειακά θέματα.

Μέχρι σήμερα έχουν καταγραφεί στο Υπουργείο Εργασίας περίπου 530 ΚοινΣΕπ, από τις οποίες περίπου 60 στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Κάποιες καταγράφουν ήδη πολύ επιτυχημένες διαδρομές στις περιοχές τους. Κάποιες είναι σε διάφορα στάδια ανάπτυξης, χωρίς σημαντική ακόμα συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Και οι περισσότερες προσπαθούν σκληρά μέσα σε ένα άγονο κοινωνικά οικοσύστημα, μια αλλοτριωμένη από την οικονομία της αγοράς κοινωνία, να ενημερώσουν, να αναγνωρισθούν, να επιβιώσουν, ΠΑΝΤΑ για το καλό της κοινωνίας, μέσα στην οποία δραστηριοποιούνται.

Ταυτόχρονα κάποιοι προσπαθούν να δημιουργήσουν ιεραρχικές «υπερκατασκευές» για να εντάξουν τις ΚοινΣΕπ της Κοινωνικής Οικονομίας σε μια κάποιας μορφής «ιεραρχία». Οι ΚοινΣΕπ οφείλουν να φροντίσουν ώστε οι υπερδομές αυτές να αποτελούν πραγματικά την κοινή τους έκφραση και εκπροσώπηση και να μην αλωθούν από κομματικούς μηχανισμούς, οι οποίοι εξυπηρετούν τις ιδιοτελείς τους βλέψεις.

Δυστυχώς τα ξαναέζησε όλα αυτά η ελληνική κοινωνία με την «βιομηχανία» των σεμιναρίων των ευρωπαϊκών προγραμμάτων από τα τότε Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης-ΚΕΚ. Τα ξαναέζησε η ελληνική κοινωνία με τις Αστικές Μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες-ΑΜΚΕ, που στήθηκαν για να καταστρατηγήσουν κοινωνικές πολιτικές. Τα ξαναζήσαμε με μερικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις-ΜΚΟ, που έγιναν για να προωθήσουν Κυβερνητικές πολιτικές στον κόσμο. Τα ζήσαμε ή ζούμε με κάποιες περίεργες Αναπτυξιακές Συμπράξεις, που παρά την πλουσιοπάροχη διάθεση πόρων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου-ΕΚΤ, με δικαιολογία τους ανέργους, κινείται και μισθοδοτείται ένας ολόκληρος «στρατός» ειδικών, εισηγητών, καθηγητών,

συμβούλων, επιχειρήσεων (κερδοσκοπικών ή μη), το αποτέλεσμα των οποίων πρέπει να ελεγχθεί, και πολύ φοβάμαι ότι θα δείχνει ότι οι «ωφελούμενοι» άνεργοι βγαίνουν στην κοινωνία μετά από το πρόγραμμα και κάποιο χρονικό διάστημα, ΑΝΕΡΓΟΙ πάλι, και ίσως και χρωμένοι με διάφορα πρόσθετα έξοδα, που δεν θα τα είχαν εάν δεν είχαν «επιλεγεί» για να «βοηθηθούν».

Οι ωφελούμενοι από την οικονομία της αγοράς και τα μέλη του δημόσιου τομέα έχουν επιδοθεί το τελευταίο εξάμηνο σε «κατά ριπάζ» επιθέσεις στις δομές της κοινωνικής οικονομίας, αντιλαμβανόμενοι ότι ο κόσμος έχασε την εμπιστοσύνη του, όπως καταγράφεται σε δημοσκοπήσεις, τόσο στο χρηματοπιστωτικό σύμπλεγμα και τους διαπλεκόμενους με αυτό, όσο και στο πελατειακό κράτος.

Καταγράψαμε μια σφοδρή υπόγεια επίθεση, τάχα, μέσω των ελεγχόμενων από την αγορά, Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, κατά των Μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων, μέσω στοιχείων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που ήταν εγγεγραμμένες στο Υπουργείο Εξωτερικών, πριν μερικούς μήνες. Καταγράψαμε μια νέα απίθανη φοβική επίθεση από δημόσιο λειτουργό, ο οποίος πιθανόν δεν καταλαβαίνει την λειτουργία της Κοινωνικής Οικονομίας (όπως οι περισσότεροι στην Ελλάδα), εναντίον των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων.

Η λειτουργία Κοινωνικής Οικονομίας, προαπαιτεί ΚΟΙΝΩΝΙΑ πάνω στην οποία θα στηριχθεί και με την οποία θα συν-λειτουργήσει. Η μόνη συνάθροιση ανθρώπων στην Ελλάδα με στοιχεία κοινωνίας είναι η αγροτική κοινωνία, για ιστορικούς λόγους. Για τους ίδιους λόγους, οι συσσωρεύσεις ανθρώπων στις πόλεις δεν αποτελούν, εξ ορισμού, κοινωνίες ανθρώπων.

Τις τελευταίες δεκαετίες γίνονται συντονισμένες προσπάθειες, και η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει διαθέσει πολλούς πόρους, για να αναπτυχθεί ο τρίτος τομέας της οικονομίας και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην Ελλάδα (και στις νότιες χώρες: Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία). Και οι καινοφανείς δομές που υφίστανται βασανιστική κριτική, είναι στην ουσία οι προπομποί της νέας προοπτικής, του τρίτου τομέα της οικονομίας, της ωρίμασης των συνθηκών για την εφαρμογή της κοινωνικής οικονομίας. Και όπως κάθε νέα διαδικασία απαιτεί πολλαπλάσια μέσα και πόρους και προσπάθεια για να αποδώσει λίγο, έτσι ήταν αναμενόμενο, να συμβεί και με την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας. Οι άλλοι τομείς της οικονομίας βρίσκονται στην φάση λίγο πριν τον κορεσμό, και σε όσους δεν μπορούν να δουν την συνολική εικόνα, μοιάζει σαν σπατάλη πόρων για λίγο αποτέλεσμα. Είναι όμως το απαραίτητο στάδιο ωρίμανσης στην νέα προοπτική.

Είναι επιτακτική ανάγκη να ενημερωθεί το οικοσύστημα των ΚοινΣΕπ, να ενημερωθούν οι πολίτες για τον συνεργατισμό, να ενημερωθούν οι υπηρεσίες του κράτους για την Κοινωνική Οικονομία, να διαμορφωθούν τουλάχιστον ομόλογες δομές για να επιτρέψουν στα εργαλεία της Κοινωνικής Οικονομίας να αναπτυχθούν και να αποδώσουν. Είναι η μόνη εμφανής ελπίδα στην Ελλάδα. Είναι η μόνη εμφανής ελπίδα για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία εκφράστηκε με την Οδηγία της 14 Ιαν. 2014, η οποία επιβάλλει ότι μέχρι το τέλος 2015 (από 1/1/2016) όλα τα κράτη-μέλη θα πρέπει να έχουν περιλάβει στη διαδικασία Δημοσίων Συμβάσεων (μέχρι σήμερα στην Ελλάδα ΠΔ 60/2007) κριτήρια για προτίμηση ανάθεσης σε κοινωνικές-κοινωνικές επιχειρήσεις.

Είναι η μόνη εμφανής ελπίδα για όλα τα κράτη, όπως προβλέπει το κείμενο με συστάσεις κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας για την μετά-2015 ατζέντα ανάπτυξης του ΟΗΕ, την πρωτοβουλία του οποίου πήρε το RIPESS-Δημιουργικό Δίκτυο για την Προώθηση της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας (Social Solidarity Economy recommendations for the Post-2015 Development Agenda)⁶,

Είναι η μόνη εμφανής ελπίδα για όλο τον κόσμο όπως γράφει ο Jeremy Rifkin στο βιβλίο του «Η Τρίτη Βιομηχανική Επανάσταση», όπου επισημαίνει «πως η οριζόντια ισχύς (και όχι οι υπερκατασκευές και η κάθετη οργάνωση) μεταμορφώνει τους ενεργειακούς πόρους, την οικονομία και τον κόσμο» σηματοδοτώντας το τέλος των πυραμίδικών ιεραρχιών «από την παλαιά ιεραρχική ισχύ στην νέα οριζόντια ισχύ».

ΣΥΓΧΥΣΗ ΣΤΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ¹

των Κ.Α. Παπαγεωργίου² και Ολ. Κλήμη-Καμινάρη³

Όταν το 2003 δημοσιεύθηκε ο Κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής Ε.Ε.) για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό (SCE), ένα αίσθημα ανακούφισης αισθάνθηκαν όσοι είχαν βιώσει τις παλινδρομήσεις του σχεδίου, που λίκναζε στα συρτάρια του Συμβουλίου και της Επιτροπής, επί περισσότερο από 20 χρόνια, εξαιτίας των διαφωνιών των επιμέρους κρατών μελών. Ο συνεταιριστικός θεσμός, ο οποίος σε παγκόσμιο επίπεδο έχει τις ίδιες συνεταιριστικές αρχές, είχε, στην πορεία του χρόνου, αντιμετωπισθεί με διαφορετικούς τρόπους. Σε λειτουργικό επίπεδο, οι χειρισμοί από την πλευρά της νομοθεσίας κυμαίνονταν από την απόλυτη αυτορρύθμιση μέχρι την λεπτομερειακή ρύθμιση από την εθνική νομοθεσία, οπότε η σύγκλιση ήταν σχεδόν αγεφύρωτη.

Ο Κανονισμός 1435/2003 κατόρθωσε να συγκεράσει τις διαφορές, είτε αφήνοντας στην εθνική νομοθεσία να ρυθμίζει ορισμένα ζητήματα είτε παρέχοντας τη δυνατότητα επιλογών. Σκοπός ήταν η προώθηση της συνεργασίας σε διακρατικό επίπεδο, δηλαδή να υπάρχει δυνατότητα ίδρυσης συνεταιρισμών με μέλη προερχόμενα από περισσότερα του ενός κράτη της Ε.Ε.⁴

Ο Κανονισμός 1435/2003 συνοδευόταν από την Οδηγία 2003/72/ΕΚ, ως συμπλήρωμα του Κανονισμού, που αναφερόταν ειδικά στο ρόλο των εργαζομένων στον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό.

Σε όλες τις χώρες μέλη, τόσο ο Κανονισμός όσο και η Οδηγία αναφερόταν στον ίδιο θεσμό, στους συνεταιρισμούς. Η Ελλάδα απετέλεσε την έκπληξη, όπως φαίνεται από την αντιστοίχιση σε 5 ευρωπαϊκές γλώσσες:

Γλώσσα	Κανονισμός	Οδηγία
Αγγλική	On the Statute for a European Cooperative Society	Supplementing the Statute for a European Cooperative Society
Γαλλική	59relatif au statut de la société cooperative 59 européenne (SEC)	complétant le statut de la société 59cooperative européenne
Γερμανική	über das Statut der Europäischen Genossenschaft (SCE)	zur Ergänzung des Statuts der Europäischen Genossenschaft
Ιταλική	59relativo allo statuto della Società 59cooperativa europea (SCE)	Che completa lo statuto della società 59cooperativa europea
Ελληνική	περί του καταστατικού της ευρωπαϊκής συνεταιριστικής εταιρείας	για τη συμπλήρωση του καταστατικού του ευρωπαϊκού συνεταιρισμού

Δηλαδή, στην ελληνική μετάφραση ο Κανονισμός αναφέρεται σε Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρεία, η δε Οδηγία σε Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό, παρά το γεγονός ότι είναι προφανές το μεταφραστικό λάθος, αφού υπάρχουν αναφορές του ενός κειμένου στο άλλο και μάλιστα με τον αριθμό σελίδας στο ίδιο τεύχος της Επίσημης Εφημερίδας της Ε.Ε.⁵

Δεν θα άξιζε να γίνεται περισσότερος λόγος για ένα μεταφραστικό λάθος αν αυτό γινόταν κατανοητό από τον ελληνικό υπηρεσιακό μηχανισμό. Το αντίθετο συνέβη. Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, το οποίο κατά κύριο λόγο χειρίσθηκε το θέμα στο ευρωπαϊκό επίπεδο, έκρινε ότι η Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρεία αποτελεί νέο ευρωπαϊκό θεσμό. Έτσι, σε

1 Η εργασία αυτή αποτελεί διεύρυνση και εμπλουτισμό της εργασίας των «Ο. Klimi-Kaminari and C.L. Papageorgiou, "Need to harmonise the definitions of co-operative terms: the case of Regulation 1435/2003", που παρουσιάστηκε από την πρώτη συγγραφέα στο Συνέδριο του Διεθνούς Κέντρου Ερευνών και Πληροφόρησης για την Κοινωνική Οικονομία (CIRIEC) που οργανώθηκε στο Πανεπιστήμιο της Αμβέρσας (Βέλγιο) στις 24-26 Οκτωβρίου 2013 με θέμα "Social Economy on the move. At the crossroads of structural change and regulation".

2 Ομότιμος Καθηγητής του Γεωπονικού Πανεπιστημίου

3 Επίκουρη Καθηγήτρια του Παντείου Πανεπιστημίου

4 Βλ. Μ. Φερέ, (2007), «Ευρωπαϊκοί Θεσμοί Κοινωνικής Οικονομίας. 1. Ο Ευρωπαϊκός Συνεταιρισμός», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 17-18.

5 Π.χ. στο σημείο 17 του αιτιολογικού μέρους του Κανονισμού αναφέρεται ότι «Οι κανόνες σχετικά με το ρόλο των εργαζομένων στην ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρία, καθορίζονται στην Οδηγία 2003/72/ΕΚ (βλ. σελ. 25 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας)». Πηγαίνοντας στη σελίδα αυτή, η Οδηγία αναφέρεται σε Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό.

εκπλήρωση της υποχρέωσής του να καταρτίσει Προεδρικό Διάταγμα, στο οποίο να περιλαμβάνονται τα αναφερόμενα στην Οδηγία 2003/72/EK και οι επιλογές που είχαν αφεθεί να ρυθμίζονται από τα κράτη μέλη, ανταποκρίθηκε με το Π.Δ. 44/2008 (ΦΕΚ Α' 72/24.4.2008), με τίτλο «Συμπλήρωση του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας όσον αφορά το ρόλο των εργαζομένων, σύμφωνα με την Οδηγία 2003/72/22.7.2003».⁶

Χαρακτηριστικό της πεποίθησης του Υπουργείου ότι πρόκειται για διαφορετικό θεσμό, είναι το γεγονός ότι στο άρθρο 1 παρ. 1 του Π.Δ. αναφέρει, σε εισαγωγικά, τον πρωτότυπο τίτλο της Οδηγίας «για τη συμπλήρωση του καταστατικού του ευρωπαϊκού συνεταιρισμού ...», για να συνεχίσει στην παρ. 2: «Το παρόν Π.Δ. ισχύει για τις ευρωπαϊκές συνεταιριστικές εταιρίες, στο εξής ΕΣΕτ, που αναφέρονται ως «ευρωπαϊκοί συνεταιρισμοί» στην Οδηγία 2003/72/EK. ...» Στη συνέχεια του Π.Δ. γίνεται αναφορά αποκλειστικά σε Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρεία. Η ορολογία αυτή μεταφέρθηκε και σε μεταγενέστερα νομοθετήματα.⁷

Η μεταφραστική διαφοροποίηση στους τίτλους του Κανονισμού και της συνοδευτικής Οδηγίας, αποτέλεσαν την αφορμή περαιτέρω διερεύνησης της απόδοσης στην ελληνική και σε άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες των λειτουργικών όρων των συνεταιρισμών, δηλ. όρων των οποίων η μετάφραση επηρεάζει την οικονομική συμπεριφορά τους. Η διερεύνηση επικεντρώθηκε στους όρους «πλεόνασμα» και «επιστροφή πλεονάσματος» σε αντιδιαστολή με τους όρους «κέρδος» και «μέρισμα», οι οποίοι έχουν και σημαντικό ενδιαφέρον από φορολογικής απόψεως για τους συνεταιρισμούς.

Ο ορισμός σημαντικών συνεταιριστικών όρων

Η ιδιαιτερότητα του συνεταιριστικού μανάτζμεντ έχει οδηγήσει στην υιοθέτηση δύο όρων που δεν εμφανίζονται στο μανάτζμεντ των συμβατικών ιδιωτικών επιχειρήσεων. Οι όροι αυτοί είναι το «πλεόνασμα» και η «επιστροφή πλεονάσματος».⁸

Οι συνεταιρισμοί δημιουργούνται από ομάδες ανθρώπων με σκοπό την εξυπηρέτηση των αναγκών τους. Ο συνεταιρισμός αποτελεί την κοινή επιχείρηση, της οποίας τα μέλη είναι ταυτόχρονα επιχειρηματίες και πελάτες Αυτή η συνύπαρξη των δύο ιδιοτήτων στα αυτά πρόσωπα, έχει μεγάλη ερμηνευτική σημασία.

Ως παράδειγμα, ας χρησιμοποιηθεί ένας αγροτικός συνεταιρισμός, ο οποίος αποφασίζει να προμηθευθεί λιπάσματα συλλογικά. Η αγορά μεγάλης ποσότητας από τη βιομηχανία λιπασμάτων επιτυγχάνει έκπτωση π.χ. 30%. Ο συνεταιρισμός θα υποστεί και δαπάνες διαχείρισης και διανομής των λιπασμάτων στα μέλη, οπότε το τελικό όφελος για τα μέλη θα είναι π.χ. 25% σε σύγκριση με την τιμή που θα προμηθεύονταν το λίπασμα από την αγορά

Μετά το αποτέλεσμα αυτό, ο συνεταιρισμός έχει δύο δυνατότητες:

A) Να διαθέσει στα μέλη τα λιπάσματα στην τιμή κόστους, δηλ. κατά 25% κατώτερη από την τιμή που θα τα αγόραζαν τα μέλη από την αγορά. Στην περίπτωση αυτή, στο τέλος της χρήσης ο συνεταιρισμός θα ισοζυγίσει τις δαπάνες με τις εισπράξεις στο λογαριασμό λιπάσματα. Οι εισπράξεις θα είναι ίσες με τις δαπάνες και τα μέλη θα έχουν κερδίσει τη διαφορά από την τιμή που επικρατεί στην αγορά, καθένα ανάλογα με την ποσότητα που προμηθεύθηκε.

B) Να διαθέσει στα μέλη τα λιπάσματα στην τιμή που θα τα αγόραζαν τα μέλη από την αγορά, δηλ. ουσιαστικά σε τιμή κατά 25% ανώτερη από το κόστος. Στην περίπτωση αυτή, στο τέλος της χρήσης θα εμφανισθεί στο ταμείο ένα ποσό ίσο με το γινόμενο της έκπτωσης επί τα κιλά του λιπασματος. Το ποσό αυτό είναι η παρακράτηση εκ μέρους του συνεταιρισμού ποσού που ανήκει στα μέλη και ονομάζεται «πλεόνασμα»⁹. Από κάθε μέλος που προμηθεύθηκε λίπασμα, παρακρατήθηκε ένα ποσό ίσο με το γινόμενο της έκπτωσης επί τα κιλά που προμηθεύθηκε. Αυτό το ποσό δεν είναι παρά παρακράτηση για την οποία συμφώνησαν τα μέλη, ή, με άλλα λόγια, προσωρινή εισφορά των μελών, μέχρι να αποφασίσει η γενική συνέλευση (αν δεν έχει προαποφασίσει) αν θα επιστραφεί

6 Τροποποιώντας εν προκειμένω τον τίτλο της Οδηγίας, η οποία στο πρωτότυπο αναφέρεται σε Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό.

7 Βλ. π.χ. νόμος 4172/2013 «Φορολογία εισοδήματος...» (ΦΕΚ Α' 167/23.7.2013).

8 Για το θέμα αυτό βλ. επίσης Παπαγεωργίου, Κ.Α. και Κλήμη-Καμινάρη, Ολυμπία, «Οι έννοιες πλεονάσματα, κέρδη και καθαρό εισόδημα στους συνεταιρισμούς», στο «Συνεταιριστικοί προβληματισμοί 2008-2009», ΙΣΕΜ, έκδοση Ελληνοεκδοτική, 2010.

9 Ο όρος «πλεόνασμα» στην περίπτωση των συνεταιρισμών δεν πρέπει να συγχέεται με την ορολογία της Οικονομικής της Ευημερίας (Welfare Economics), όπου χρησιμοποιείται ο όρος «πλεόνασμα παραγωγού» (producer surplus). Το «πλεόνασμα του παραγωγού» παριστάνει το όφελος που αποκομίζουν οι παραγωγοί από τη συμμετοχή τους στην αγορά.

στα μέλη, ολόκληρη ή ένα μέρος της. Το μέρος που επιστρέφεται αποτελεί και ονομάζεται «επιστροφή πλεονάσματος».

Είναι προφανές ότι η έννοια του πλεονάσματος δεν έχει καμιά σχέση με την έννοια του κέρδους στις συμβατικές επιχειρήσεις. Το κέρδος αποτελεί αμοιβή του επιχειρηματία για την αξιοποίηση των ικανοτήτων, του χρόνου και των πόρων του προς ικανοποίηση των πελατών του. Αντίθετα, στην περίπτωση των συνεταιρισμών επιχειρηματίες και πελάτες είναι τα ίδια πρόσωπα, οπότε δεν νοείται η ύπαρξη κέρδους από την συναλλαγή ενός προσώπου με τον εαυτό του. Το συλλογικό όργανο που ονομάζεται συνεταιρισμός αποτελεί τη συσπείρωση των μελών για να αποκτήσουν τα πλεονεκτήματα της μεγάλης επιχείρησης (καλύτεροι όροι συναλλαγής).

Είναι επίσης προφανές ότι η «επιστροφή πλεονάσματος» δεν έχει καμιά σχέση με την καταβολή μερίσματος στους μετόχους μιας εταιρείας. Η επιστροφή πλεονάσματος αποτελεί απόδοση ενός παρακρατηθέντος ποσού, ενώ το μέρισμα συνιστά μέρος του κέρδους.

Όμως, στην πράξη, οι συνεταιρισμοί μπορούν να εξυπηρετούν και μη-μέλη. Εάν οι συνεταιρισμοί προμηθεύθηκαν από τρίτους προϊόντα και τα πωλούν σε τρίτους σε τιμή ψηλότερη από το κόστος, τότε εξομοιώνονται με τις συμβατικές ιδιωτικές επιχειρήσεις και πραγματοποιούν κέρδη, τα οποία υπόκεινται και οφείλουν να υπόκεινται σε φορολογία. Η επιστροφή πλεονάσματος, αφού το πλεόνασμα δεν αποτελεί κέρδος αλλά επιστροφή παρακρατηθέντος ποσού, δεν πρέπει να υπόκειται σε φορολογία.

Τη διάκριση μεταξύ πλεονάσματος και κέρδους εφάρμοσε ο νόμος 2810/2000 για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, ο οποίος προσδιόρισε τους δύο όρους και τον τρόπο λογιστικού καθορισμού τους, ώστε να είναι δυνατή η εξεύρεση της φορολογητέας ύλης.¹⁰ Μεταγενέστερος νόμος ανέτρεψε τη διάκριση μεταξύ πλεονάσματος και κέρδους και μαζί τον τρόπο φορολόγησης των αγροτικών συνεταιρισμών.¹¹ Επακολούθησε αποκατάσταση με νεώτερο νόμο¹², για να αποδειχθεί τόσο η άγνοια όσο και η προχειρότητα χειρισμού σημαντικών θεμάτων εκ μέρους των νομοθετών.

Επειδή και ο Κανονισμός 1435/2003 έδωσε την προαναφερόμενη αφορμή, διερευνάται στη συνέχεια κατά πόσον υπάρχει εναρμόνιση των όρων «πλεόνασμα» και «επιστροφή πλεονάσματος» έναντι των όρων «κέρδος» και «μέρισμα» στην ελληνική και σε τέσσερις ακόμη Ευρωπαϊκές γλώσσες, καθόσον εκτιμάται ως σημαντική η εναρμόνιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο τουλάχιστον σε αυτούς τους σημαντικούς όρους, από τους οποίους εξαρτάται και η φορολογική μεταχείριση των συνεταιρισμών.

Η απόδοση του όρου «πλεόνασμα» (surplus)

Αν γίνει δεκτό ότι το αρχικό κείμενο του Κανονισμού 1435/2003 έχει συνταχθεί στην αγγλική, η απόδοση του όρου “surplus” στη γαλλική, στη γερμανική, στην ιταλική και στην ελληνική γλώσσα εμφανίζεται στον Πίνακα 1. Η πρώτη στήλη αναφέρει τη θέση του όρου στον Κανονισμό 1435/2003:

Πίνακας 1
Με βάση το αγγλικό ως πρωτότυπο

	Οι όροι που χρησιμοποιούνται στη μετάφραση του αγγλικού όρου				
Θέση στον Κανονισμό (άρθ./παρ.)	Ο όρος στην Αγγλική	Απόδοση στη Γαλλική	Απόδοση στη Γερμανική	Απόδοση στην Ιταλική	Απόδοση στην Ελληνική
4.1.b	surplus	résultat	Ergebniss	utili	πλεόνασμα
5.4.8 ⁿ παύλα	surplus	excédent	Überschuss	utili	πλεόνασμα
22.1.d	surplus	résultat	Überschuss	avanzo di bilancio	υπεραξία
65.1	surplus	excédent	Jahresüberschus	avanzo di bilancio	πλεόνασμα

10 Βλ. και Μ. Φεφέ, (2007), «Ευρωπαϊκοί Θεσμοί Κοινωνικής Οικονομίας. 1. Ο Ευρωπαϊκός Συνεταιρισμός», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 227-231 και 238-242.

11 Βλ. π.χ. ν. 4072/2012 (ΦΕΚ Α' 86/11.4.2012), Άρθρο 321, παρ. 11 περ. β.

12 Νόμος 4277/2014 (ΦΕΚ Α' 156/1.8.2014)

65.2	surplus	excédent	Überschuss	avanzo di bilancio	πλεόνασμα
67	surplus	excédent	Ergebniss	avanzo di bilancio	πλεόνασμα
67.1	surplus	excédent	Überschuss	utili riportati	κέρδος
67.2	surplus	excédent	Ergebniss	avanzo	πλεόνασμα

Από τον πίνακα προκύπτει ότι δεν υπάρχει συνέπεια στην απόδοση του όρου “surplus” στις άλλες γλώσσες. Στη γαλλική επικρατεί μεν η ορθή απόδοση “excédent” αλλά σε δύο περιπτώσεις χρησιμοποιείται ο όρος “résultat”. Στη γερμανική, στις περισσότερες περιπτώσεις χρησιμοποιείται η ορθή απόδοση “Überschuss” ενώ στις υπόλοιπες χρησιμοποιείται ο όρος “Ergebniss”. Στην ιταλική επίσης στις περισσότερες περιπτώσεις χρησιμοποιείται ο όρος “avanzo” ή “avanzo di bilancio”, ενώ στις υπόλοιπες ο όρος “utili”. Τέλος στην ελληνική υπερισχύει ο όρος «πλεόνασμα», ενώ σε μία περίπτωση χρησιμοποιείται ο όρος “υπεραξία” και στην άλλη ο όρος “κέρδος”. Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι οι αποκλίσεις από την αγγλική δεν ακολουθούν ένα συγκεκριμένο πρότυπο,

Αν γίνει δεκτό ότι το αρχικό κείμενο έχει συνταχθεί στη γαλλική, η απόδοση του όρου “excédent”, στις άλλες γλώσσες εμφανίζεται στον Πίνακα 2

Πίνακας 2

Με βάση το γαλλικό ως πρωτότυπο

	Οι όροι που χρησιμοποιούνται στη μετάφραση του γαλλικού όρου				
Θέση στον Κανονισμό	Ο όρος στη γαλλική	Απόδοση στην Αγγλική	Απόδοση στη γερμανική	Απόδοση στην ιταλική	Απόδοση στην Ελληνική
5.4.8 th dash	excédent	surplus	Überschuss	utili	πλεόνασμα
65.1	excédent	surplus	Jahresüberschuss	avanzo di bilancio	πλεόνασμα
65.2	excédent	surplus	Überschuss	avanzo di bilancio	πλεόνασμα
67	excédent	surplus	Ergebniss	avanzo di bilancio	πλεόνασμα
67.1	excédent	surplus	Überschuss	utili riportati	κέρδος
67.2	excédent	surplus	Ergebniss	avanzo	πλεόνασμα

Στην περίπτωση που το γαλλικό είναι το αρχικό κείμενο, υπάρχει απόλυτη ταύτιση στην απόδοση στην αγγλική, όπου το “excédent” αποδίδεται ως “surplus”. Όμως, δεν συμβαίνει το ίδιο με τις άλλες τρεις γλώσσες. Στις δύο από τις έξι περιπτώσεις υπάρχει διαφοροποίηση τόσο στη γερμανική όσο και στην ιταλική γλώσσα και σε μία περίπτωση στην ελληνική, όπου αντί “πλεόνασμα” χρησιμοποιείται ο όρος “κέρδος”.

Αν γίνει δεκτό ότι το αρχικό κείμενο έχει συνταχθεί στη γερμανική, η απόδοση του όρου “Überschuss” στις άλλες γλώσσες εμφανίζεται στον Πίνακα 3.

Πίνακας 3

Με βάση το γερμανικό ως πρωτότυπο

	Οι όροι που χρησιμοποιούνται στη μετάφραση του γερμανικού όρου				
Θέση στον Κανονισμό	Ο όρος στη γερμανική	Απόδοση στην αγγλική	Απόδοση στη γαλλική	Απόδοση στην ιταλική	Απόδοση στην ελληνική
5.4.8 th dash	Überschuss	surplus	excédent	utili	πλεόνασμα
22.1.d	Überschuss	surplus	résultat	avanzo	υπεραξία

65.1	Jahresüberschus	surplus	excédent	Avanzo di bilancio	πλεόνασμα
65.2	Überschuss	surplus	excédent	Avanzo di bilancio	πλεόνασμα
67.1	Überschuss	surplus	excédent	Utili riportati	κέρδος

Στην περίπτωση που το γερμανικό εκλαμβάνεται ως αρχικό κείμενο, υπάρχει και στην περίπτωση αυτή απόλυτη ταύτιση της απόδοσης στην αγγλική, όπου το “Überschuss” αποδίδεται ως “surplus”. Οι διαφορές της απόδοσης στη γαλλική περιορίζονται σε μία περίπτωση από τις πέντε, όπου αντί του όρου “excédent” χρησιμοποιείται ο όρος “résultat”, ενώ στην ιταλική σε δύο περιπτώσεις αντί του όρου “avanzo” χρησιμοποιείται ο όρος “utili” και στην ελληνική σε δύο επίσης περιπτώσεις αντί του όρου “πλεόνασμα” χρησιμοποιούνται οι όροι “υπεραξία” και “κέρδος”..

Αν γίνει δεκτό ότι το αρχικό κείμενο έχει συνταχθεί στην ιταλική, η απόδοση του όρου “avanzo” ή “avanzo di bilancio” στις άλλες γλώσσες εμφανίζεται στον Πίνακα 4.

Πίνακας 4

Με βάση το ιταλικό ως πρωτότυπο

	Οι όροι που χρησιμοποιούνται στη μετάφραση του ιταλικού όρου				
Θέση στον Κανονισμό	Ο όρος στην ιταλική	Απόδοση στην αγγλική	Απόδοση στη γερμανική	Απόδοση στη γαλλική	Απόδοση στην Ελληνική
22.1.d	avanzo	surplus	Überschuss	résultat	υπεραξία
65.1	avanzo di bilancio	surplus	Jahresüberschus	excédent	πλεόνασμα
65.2	avanzo di bilancio	surplus	Überschuss	excédent	πλεόνασμα
67	avanzo di bilancio	surplus	Ergebniss	excédent	πλεόνασμα
67.2	avanzo	surplus	Ergebniss	excédent	πλεόνασμα

Και στην περίπτωση αυτή, σύμπτωση υπάρχει μεταξύ ιταλικής και αγγλικής απόδοσης. Σε δύο από τις πέντε περιπτώσεις στη γερμανική χρησιμοποιείται ο όρος “Ergebniss” αντί του “Überschuss”, ενώ σε μία περίπτωση στην ιταλική απόδοση χρησιμοποιείται ο όρος “résultat” αντί του “excédent” και σε μία περίπτωση στην ελληνική χρησιμοποιείται ο όρος “υπεραξία” αντί του όρου “πλεόνασμα”.

Τέλος, αν γίνει δεκτό ότι το αρχικό κείμενο έχει συνταχθεί στην ελληνική, η απόδοση του όρου “πλεόνασμα” στις άλλες γλώσσες εμφανίζεται στον Πίνακα 5.

Πίνακας 5

Με βάση το ελληνικό ως πρωτότυπο

	Οι όροι που χρησιμοποιούνται στη μετάφραση του ελληνικού όρου				
Θέση στον Κανονισμό	Ο όρος στην ελληνική	Απόδοση στην αγγλική	Απόδοση στη γερμανική	Απόδοση στη γαλλική	Απόδοση στην ιταλική
4.1.b	πλεόνασμα	surplus	Ergebniss	résultat	utili
5.4.8 ⁿ παύλα	πλεόνασμα	surplus	Überschuss	excédent	utili
65.1	πλεόνασμα	surplus	Jahresüberschus	excédent	avanzo di bilancio
65.2	πλεόνασμα	surplus	Überschuss	excédent	avanzo di bilancio
67	πλεόνασμα	surplus	Ergebniss	excédent	avanzo di bilancio
67.2	πλεόνασμα	surplus	Ergebniss	excédent	avanzo

Και στην περίπτωση αυτή σε όλες τις περιπτώσεις υπάρχει σύμπτωση με τον αγγλικό όρο

“surplus”. Αντίθετα στις τρεις από τις έξι περιπτώσεις στη γερμανική απόδοση αντί του όρου “Überschuss” χρησιμοποιείται ο όρος “Ergebniss”. Η απόδοση στη γαλλική διαφέρει μόνο σε μία περίπτωση όπου αντί του όρου “excédent” χρησιμοποιείται ο όρος “résultat”, ενώ στην ιταλική απόδοση σε δύο περιπτώσεις αντί του “avanzo” χρησιμοποιείται ο όρος “utili”.

Από τους πίνακες αυτούς συνάγεται ότι οποιοδήποτε κείμενο από τα εξεταζόμενα και αν εκληφθεί ως πρωτότυπο, λείπει η εσωτερική συνέπεια στην απόδοση των όρων που αντιστοιχούν στον όρο πλεόνασμα κατά τη μετάφραση των κειμένων στις άλλες γλώσσες. Εικάζεται ότι ανάλογες θα είναι οι αποδόσεις και στις υπόλοιπες επίσημες γλώσσες της Ε.Ε.

Η «επιστροφή πλεονάσματος»

Η σημασία που έχει η ακριβής απόδοση των όρων φαίνεται από τη διαφορά χειρισμού που επιφυλάσσουν οι νομοθεσίες στο «πλεόνασμα» και στο «κέρδος».

Στην έκδοση του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας του ΟΗΕ για τη συνεταιριστική νομοθεσία¹³, αναφέρεται:

«Όπως έχει λεχθεί, είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ κέρδους και πλεονάσματος. Εξ ορισμού, οι συνεταιρισμοί, κατά τις συναλλαγές τους με τα μέλη τους, οφείλουν να υπολογίζουν τις τιμές κοντά στο κόστος. Για λόγους πρόνοιας έναντι κινδύνων της αγοράς, ένα περιθώριο πρέπει να προβλέπεται, το οποίο όμως θα επιστρέφεται στα μέλη στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου, εάν οι κίνδυνοι δεν προέκυψαν και εφόσον ο ισολογισμός δείχνει πλεόνασμα. Εάν καταβληθεί στα μέλη, αυτή η διανομή με τη μορφή επιστροφής σε αυτούς που χρησιμοποίησαν τις υπηρεσίες του συνεταιρισμού, υπολογίζεται κατ’ αναλογία προς τις συναλλαγές των μελών με τον συνεταιρισμό, συνιστά επομένως μια αναπροσαρμογή της τιμής και από πλευράς φορολογίας συνιστά στοιχείο κόστους. Συνεπώς, αντί να γίνεται λόγος για «κέρδος», πρέπει να γίνεται λόγος για προσωρινό πλεόνασμα. Οι επιπτώσεις για τη φορολογία εισοδήματος είναι προφανείς. Όπου δεν υπάρχει κέρδος, αυτό το «κέρδος» δεν μπορεί να φορολογείται».

Αυτή ακριβώς η αιτιολόγηση είναι προφανής στον ελληνικό νόμο 2810/2000 για τις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις. Δεν υποστηρίχθηκε όμως από τον Κανονισμό 1435/2003 για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό, καθόσον και στην περίπτωση αυτή η «επιστροφή πλεονάσματος» μεταφράσθηκε ως «μέρισμα», όρος που παραπέμπει σε κεφαλαιουχικές εταιρείες και ως αποτέλεσμα καταργήθηκε το αφορολόγητο του πλεονάσματος από τον νόμο 4072/2012 (νόμος Διαμαντοπούλου)¹⁴.

Είναι χαρακτηριστικές οι μεταφραστικές αποκλίσεις και στην περίπτωση της «Επιστροφής πλεονάσματος» αναφορικά με τον Κανονισμό 1435/2003. Η γαλλική, η γερμανική και η ιταλική μετάφραση κάνουν λόγο για επιστροφή πλεονάσματος. Οι αντίστοιχοι όροι στο άρθρο 65 είναι: «Ristourne», “Rückvergütung” και “Ristorno”. Αντίθετα, ο όρος που χρησιμοποιείται στην αγγλική απόδοση είναι “dividend” και στην ελληνική «μέρισμα».

Βέβαια, ο επιμελής μελετητής των κειμένων του κανονισμού στην αγγλική και στην ελληνική εκδοχή, αντιλαμβάνεται ότι το “dividend” και το «μέρισμα» αποτελούν μέρος του “surplus” και του “πλεονάσματος” αντίστοιχα, αλλά όταν απουσιάζει ο ορισμός για κάθε όρο που χρησιμοποιείται, είναι επόμενο να προκαλείται σύγχυση. Εάν είχαν χρησιμοποιηθεί οι όροι “reimbursement” ή “refund” στην αγγλική και “επιστροφή πλεονάσματος” στην ελληνική, η σύγχυση θα είχε αποφευχθεί και μαζί η βλάβη των συμφερόντων των ελληνικών συνεταιρισμών, αφού έχει καταργηθεί η απαλλαγή του πλεονάσματος από τη φορολογία.

Συμπέρασμα

Οι μεταφραστικές αποκλίσεις και οι συνέπειές τους που απετέλεσαν αντικείμενο σχολιασμού στην παρούσα εργασία, δεν επισημαίνονται για να αποδοθούν ευθύνες στους μεταφραστές. Είναι αδύνατο οι μεταφραστές να είναι εξοικειωμένοι με την ορολογία όλων των επιστημονικών χώρων. Αντιθέτως, αποτελεί υποχρέωση των χειριζόμενων τα διάφορα γνωστικά αντικείμενα να παρέχουν

¹³ Βλ. Henry, Hagen, Guidelines for Co-operative Legislation, third revised edition, International Labour Office, Geneva,, ILO, 2012, σελ. 94.

¹⁴ Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι η Αιτιολογική Έκθεση του νόμου, στο σημείο που αναφέρεται στην κατάργηση του αφορολόγητου του πλεονάσματος αναφέρει ότι «ο όρος πλεόνασμα είναι αδόκιμος φορολογικά». Ίσως το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών οφείλει να δικαιολογήσει αυτή τη θέση του στο Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO) του ΟΗΕ, στη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση ICA), στους νομοθέτες των ΗΠΑ, της Γερμανίας κλπ.

τους ορισμούς των χρησιμοποιούμενων, βασικών τουλάχιστον, ειδικών όρων. Η αναγκαιότητα αυτή είναι εντονότερη στο επίπεδο της Ε.Ε., όταν οι Κανονισμοί και οι Οδηγίες αναφέρονται σε βασικούς θεσμούς και σε διακρατική συνεργασία, όπως ο Κανονισμός 1435/2003 και η Οδηγία 2003/72.

Αποτελεί υποχρέωση των εκπροσώπων των συνεταιρισμών να εξηγήσουν τη διαφορά μεταξύ «πλεονάσματος» και «κέρδους» στην περίπτωση των συνεταιρισμών, που αποτελεί ιδιαιτερότητα του συνεταιριστικού θεσμού. Οφείλουν να εξηγήσουν ότι δεν διεκδικούν προνομιακή φορολογική μεταχείριση αλλά αναγνώριση της ιδιαιτερότητας του θεσμού, καθόσον δεν νοείται παραγωγή φορολογητέας ύλης όταν επιχειρηματίες και πελάτες είναι τα ίδια πρόσωπα. Άλλωστε, θα μπορούσαν οι συνεταιρισμοί να υπο-τιμολογούν τις υπηρεσίες που προσφέρουν στα μέλη τους (εν γνώσει των μελών τους) και να καλύπτουν στη συνέχεια τα ζημιόγωνα αποτελέσματα με αναλογικές εισφορές των μελών.

Από την πρακτική πλευρά, είναι ανάγκη να προτάσσονται στον Κανονισμό οι βασικοί όροι με τον ακριβή ορισμό τους στο συγκεκριμένο αντικείμενο, ώστε να υποβοηθούνται οι μεταφραστές στο έργο τους, καθόσον συχνά η απόδοση ειδικών όρων δεν αντιστοιχεί με την λεξικογραφική μετάφραση. Η πρόταξη των ορισμών θα διευκολύνει και τις δικαστικές αρχές σε περίπτωση αμφισβητήσεων.

Η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση¹⁵ με τις αρμόδιες επιτροπές της και ιδιαίτερα το ευρωπαϊκό της τμήμα (Co-operatives Europe), καθώς και άλλα αντιπροσωπευτικά όργανα, όπως η Γενική Επιτροπή Αγροτικού Συνεργατισμού¹⁶ και η Συντονιστική Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Συνεταιρισμών¹⁷ οφείλουν να μεριμνήσουν να δώσουν τους ορισμούς των κυριότερων λειτουργικών όρων που χρησιμοποιεί η Κοινωνική Οικονομία και να ζητήσουν να ενταχθούν αυτοί οι όροι στην Πολύγλωσση Βάση Δεδομένων που διαθέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

---

15 International Co-operative Alliance – I.C.A.

16 Comité General de la Cooperación Agrícola- COGECA

17 Co-ordinating Committee of European Co-operative Associations